

Bűncselekmények áldozatai az Európai Unióban: az áldozatoknak nyújtott támogatás mértéke és jellege

Összefoglalás

/// *Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke az Unióban minden személy számára garantálja a hatékony jogorvoslathoz való jogot.*

Alapvető fontosságú, hogy a bűncselekmények áldozatai áldozatsegítő szolgáltatásokat vehessenek igénybe jogaik érvényesítése érdekében, és hogy igazságot szolgáltatassanak a számukra. Az áldozatsegítő szolgálatok által nyújtott szolgáltatások a büntetőeljárások előtt, alatt és után igénybe vehető lehetőségek. Ilyen szolgáltatás az érzelmi és pszichológiai segítségnyújtás, jogi, pénzügyi és gyakorlati kérdésekben, valamint az ismételt áldozattá válással kapcsolatban nyújtott tanácsadás. Az áldozatsegítő szolgálatok munkatársai, köztük az önkéntesek is, Európa-szerte jelentős mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy az áldozatok igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó jogának érvényt szerezzenek.

Az ilyen szolgálatok segítségének igénybevétele meghatározó abból a szempontból, hogy a bűncselekmények áldozatai – az Európai Unió Alapjogi Chartájának „A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog” című 47. cikke alapján – hatékonyan gyakorolhassák az igazságszolgáltatáshoz való

jogukat. Az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való joga nemcsak az Unió elsődleges és másodlagos jogában épül szilárd alapokra, hanem az Európa Tanács és az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) eszközeiben, valamint a nemzetközi jogban is. Ez a jog azonban csak akkor válik a gyakorlatban alkalmazhatóvá, ha az áldozatok tudnak róla, és segítséget kapnak az igénybevételéhez. A 2012/29/EU áldozatvédelmi irányelv nagy előrelépést jelent a bűncselekmények áldozatainak jogai szempontjából.

Ez a dokumentum az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) a bűncselekmények áldozatait segítő uniós szolgálatokkal kapcsolatos, az alapvető jogokra vonatkozó kutatási megállapításait foglalja össze. Áttekintést nyújt arról, hogy a 28 tagállamban jelenleg működő áldozatsegítő szolgálatok által nyújtott szolgáltatások a gyakorlatban összhangban vannak-e az áldozatvédelmi irányelvben előírt áldozatsegítési célkitűzésekkel és célokkal. A dokumentum fő témája az irányelv áldozatsegítő szolgálatokról és szolgáltatásokról szóló 8. és 9. cikke, ezenkívül azonban más, szorosan kapcsolódó rendelkezéseket is figyelembe vesz.

Fontosabb megállapítások és kutatási eredményeken alapuló ajánlások

Az áldozatsegítő szolgálatok más és más módon fejlődtek az Unió egyes tagállamaiban. Az FRA által gyűjtött adatok a szolgálatok tagállamonként eltérő munkatempóját, távlatait, háttérét és szervezeti munkamodelljét tükrözik. Ezek a különböző

tényezők a szolgálatok által kínált szolgáltatások jellegére és hatókörére egyaránt hatással vannak. Néhány tagállam esetében ez azt jelenti, hogy az áldozatvédelmi irányelv gyakorlati megvalósítása kihívást fog jelenteni. Az FRA kutatása több olyan

területet is meghatározott, amelyek esetében a tagállamok jelenleg nem felelnek meg az irányelv követelményeinek. Az egyik legnagyobb kihívást annak a kötelezettségnek a teljesítése jelenti, hogy minden áldozat a saját szükségleteinek megfelelően vehesse igénybe az áldozatsegítő szolgáltatásokat. A tagállamoknak ezért többet kell tenniük ahhoz, hogy az irányelv célkitűzései teljesüljenek.

Az FRA előző kutatása a bejelentett bűncselekmények alacsony számára hivatkozva alátámasztja, hogy az áldozatok nem gyakorolják vagy nem gyakorolhatják teljes mértékben jogaikat. Az FRA négy átfogó felmérésének eredményei a kisebbségek ellen és a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek ellen elkövetett bűncselekményekről, az antiszemita bűncselekményekről, valamint a nők elleni erőszakról például egységesen azt mutatják, hogy az áldozatok közül sokan nem tesznek feljelentést a rendőrségen. Habár a négy felmérés meghatározott áldozatkategóriák helyzetét vizsgálta (például erőszak áldozataul esett nőket), a megállapított eredmények (például a bejelentett esetek kis száma) gyakran általánosan vonatkoznak a bűncselekmények áldozataira. A jelentés kiemeli az ilyen általánosabb eredményeket.

A fennálló kihívások ellenére az FRA megállapításai több pozitív előrelépésre és ígéretes gyakorlatra is rávilágítanak. Habár ezek a módszerek nemzeti és uniós szinten egyaránt a további fejlődés ösztönzői lehetnek, nem lehet eléggé hangsúlyozni a különböző történeti és kulturális háttérük fontosságát. Ezeket a különbségeket mind figyelembe kell venni a modellek és megoldások határok közötti átvitelhetőségének megfontolásakor.

Az FRA a megállapításai alapján olyan konkrét intézkedésekre tett javaslatot, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az Unió intézményei és a tagállamok javítsák áldozatsegítő szolgáltatásaikat.

Az áldozatok jogai az európai és nemzeti jogban

Jogszabályi szempontból az áldozatok jogainak védelmét szolgáló biztosítékok különféle területeken és szinteken vannak jelen, kezdve az elsődleges uniós joganyagtól a nemzeti szintű, jogilag nem kötelező érvényű aktusokig. Mindezek tekintélyes mennyiségű jogszabályi és egyéb jellegű intézkedésekből állnak, amelyek célja, hogy biztosítsák az áldozatok alapvető jogát az igazságszolgáltatás igénybevételéhez. Annak értelmezése azonban, hogy az igazságszolgáltatáshoz való jogot hogyan kell pontosan biztosítani – részben az áldozat büntetőeljárásban való szerepével kapcsolatos eltérő történeti koncepcióknak

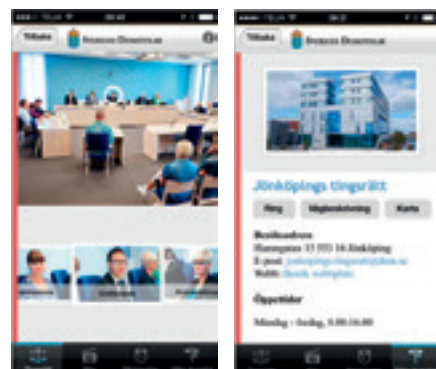
köszönhetően – tagállamonként eltér. Ezek a különbségek eltérő áldozatsegítési megközelítésekben nyilvánulnak meg.

HASZNOS ESZKÖZÖK A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAI SZÁMÁRA

A bűncselekmények áldozatait segítő alkalmazások

Bírósági kalauz (*domstolsguiden*), Svédország

Az alkalmazás a tárgyalóterem belső tereit, valamint a tárgyalási eljárás különböző résztvevőinek szerepét mutatja be részletesen. Az alkalmazásból elérhető kisfilmek a bírósági eljárásrendet, a bíróságkereső funkció pedig a bíróság nyitva tartására, megközelíthetőségére és elérhetőségére vonatkozó részleteket ismerteti.

Lásd: www.domstol.se/Ladda-ner--bestall/Domstolsguiden/

Ciudad de la Justicia Zaragoza (a zaragozai igazságügyi hivatali komplexum), Spanyolország

Az Aragónia tartományi önkormányzata által kifejlesztett alkalmazás célközönsége a nyilvánosság és az igazságszolgáltatásban dolgozó jogászok. Az alkalmazás az új bírósági épület-együttes mellett a bírósági meghallgatások rendjét is bemutatja, és értesítéseket tesz közzé a bírósági ügyek befejezéséről.

Az eszköz a következő címen érhető el: <https://itunes.apple.com/es/app/ciudad-de-la-justicia/id642741128?mt=8> (iOS)
<https://play.google.com/store/apps/details?id=es.ciudadjusticiazaragoza> (Android)

Mindezek figyelembevételével az Unió közös, az áldozatok jogainak védelmét elősegítő minimumszabályok megállapítására törekszik. Fontos intézkedésnek és az áldozatvédelmi irányelv előzményének kell tekinteni a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló, 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározatot. A tagállamoknak 2006-ig kellett a jogszabályaikat a kerethatározat rendelkezéseivel igazítani. Általánosan elismert tény azonban – ez az Európai Bizottság véleményét is tükrözi –, hogy a jogszabály intézkedéseit nem hajtották végre megfelelően. Az áldozatvédelmi irányelv hatálybalépése óta ezért a hatékony végrehajtásé lett a főszerep¹.

Ígéretes gyakorlat

Az áldozatok jogai tekintetében az uniós jogban előírt rendelkezések hatékony végrehajtásának előmozdítása: az Európai Bizottság iránymutatása

Az áldozatvédelmi irányelv hatékony és kellő időben történő, nemzeti jogba való átültetése és végrehajtása céljából az Európai Bizottság iránymutatást dolgozott ki, amely segítséget nyújt az irányelv rendelkezéseinek közös tagállami értelmezéséhez.

Lásd: http://ec.europa.eu/justice/criminal/files/victims/guidance_victims_rights_directive_en.pdf

Az áldozatsegítő szolgáltatások igénybevételéhez, valamint a hatékony jogorvoslathoz való jog biztosítása

Az igazságszolgáltatás hatékony igénybevétele nagymértékben függ a célzott áldozatsegítő szolgáltatások rendelkezésre állásától. A bűncselekmények bejelentésével kapcsolatos tapasztalatokról szóló kutatásában az FRA hangsúlyozta az olyan szolgáltatások iránti igényt, amelyek segítik az áldozatok jogainak érvényesítését. Az EU-MIDIS felmérésben a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos tapasztalatokból, valamint a nőikkel szembeni erőszakról szóló felmérésben feltárt jelentéstételi mintákból például az a következtetés vonható le,

hogy a bűncselekmények bejelentésének ösztönzése terén további előrelépésekre van szükség.

Az „áldozat” jelentésének közös értelmezése

Az áldozat szó jelentése a normatív, azaz a jogi és kulturális keretben, továbbá a büntetőeljárásban betöltött szerepének értelmezése nagymértékben függ attól, hogy az egyes tagállamok jogi kerete hogyan fejlődött az évszázadok során, és ebből következően hatással van arra is, hogy mit értünk áldozatsegítő szolgáltatásokon. Az áldozatok jogaival kapcsolatos szerteágazó megközelítések arra utalnak, hogy a tagállamok az áldozat fogalmát is különféle képpen értelmezik. Az értelmezés sokfélesége annak ellenére jellemző, hogy az uniós jogban 2001 óta van a bűncselekmények áldozataival foglalkozó szabályozás.

Mivel az irányelv több területen is szigorúbb szabályokat állapít meg, mint a tanácsi kerethatározat, a nemzeti jogban előírt releváns fogalmak magyarázatának, illetve azok értelmezésének megfelelő módon kell tükrözniük az említett változásokat. Az FRA megállapításai szerint előfordulhat, hogy egyes tagállamok jogszabályait módosítani kell, hogy összhangba kerüljenek az áldozatvédelmi irányelvvel. A tagállamok többsége például szűken értelmezi az áldozat fogalmát a jogszabályokban, kizárja a „közvetett” áldozatokat, például a családtagokat, és néhány tagállam egyáltalán nem definiálja az áldozat fogalmát.

A megfelelő erőforrások megteremtése

Egyes új kötelezettségek, valamint a kerethatározat azon nem kötelező érvényű rendelkezései alapján, amelyeket az áldozatvédelmi irányelv rendelkezései kötelezővé tesznek, a tagállamoknak további személyzetről, berendezésekről, beszerzéséről vagy létesítmények/helyiségek kialakításáról kell gondoskodniuk. Ennek megfelelően például biztosítaniuk kell, hogy az áldozatok a gyanúsítottaktól elkülönített helyiségekben várakozhassanak a bíróságon. A tagállamoknak ezenkívül be kell szerezniük a videokapcsolatok és videofelvétel készítéséhez szükséges technológiai megoldásokat, kötelező képzést kell biztosítaniuk az áldozatokkal közvetlenül foglalkozó szakembereknek, köztük a rendőrségi tisztviselőknek és a bírósági alkalmazottaknak, és gondoskodniuk kell az áldozatok specifikus védelmi szükségleteire irányuló egyéni értékelésről.

¹ Lásd a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló 2004. és 2009. évi európai bizottsági közleményeket (COM(2004) 54 final/2 és COM(2009) 166 végleges), valamint a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló bizottsági irányelvjavaslatot kísérvő 2011. évi hatásvizsgálatot (SEC(2011) 780 final).

Az FRA véleménye

A tagállamoknak biztosítaniuk kell a támogató szolgáltatások meglétét és azok hatékony igénybevételét, hogy megfeleljenek az áldozatvédelmi irányelv rendelkezéseinek és a Charta 47. cikkében megfogalmazott kötelezettségeiknek. Az áldozatvédelmi irányelv végrehajtása során figyelembe kell venniük a 47. cikk rendelkezéseit és az EJEB esetjogát annak érdekében, hogy mérlegeljék az áldozatoknak a bírósági tárgyalásokon való aktív részvételéhez szükséges jogát, például a meghallgatáshoz és a bizonyítékszolgáltatáshoz való jogot.

Az áldozatvédelmi irányelv előírja, hogy az áldozatok családtagjait is bele kell foglalni az áldozat meghatározásába (különösen a közvetlenül bűncselekmény miatt elhunyt személy családtagjait). Ilyen módon a családtagok is igénybe vehetik az áldozatsegítő szolgáltatásokat a szükségleteiknek és az áldozattal szemben elkövetett bűncselekmény következtében elszenvedett sérelem mértékének megfelelően. A „családtagok” kifejezést és a többi fő fogalmat, például a „különösen veszélyeztetett” kifejezést ezért tágan kell értelmezni, hogy a szolgáltatások igénybevételére jogosult lehetséges jogtulajdonosok köre ne legyen szükségtelenül korlátozott.

A tagállamoknak eleget kell tenniük a rendőrök és a bírósági személyzet képzésére vonatkozóan az áldozatvédelmi irányelvben foglalt új kötelezettségeknek, ezenkívül egyéni értékelést kell végezniük az áldozatokról, és elkülönített várótermeket kell biztosítaniuk számukra az új bírósági épületekben. Továbbá rendelkezésre kell bocsátaniuk az ilyen intézkedéseknek az átültetésre megállapított határidőig történő végrehajtásához szükséges pótlólagos forrásokat.

Az áldozatsegítés szempontjai

Az áldozatvédelmi irányelv megteremti az áldozatsegítés átfogóbb megértéséhez szükséges alapokat, ami túlmutat a 8. és 9. cikkben előírt feladatokon. Több olyan jogról is rendelkezik, amelyeket az államnak garantálnia kell, ezekhez azonban további szereplők bevonására van szükség az áldozatsegítő rendszerbe. A jogi segítségnyújtáshoz való jog, az áldozatok megfelelő szakemberekhez való irányítása vagy az ismételt áldozattá válás megakadályozásához szükséges jog biztosítása az eljárás során valóban hozzájárul egy átfogó és működőképes áldozatsegítő rendszer létrejöttéhez. A rendszer azonban nem működhet megfelelően bizonyos, nem állami szereplők bevonása nélkül.

Az áldozatsegítés részben az áldozatok jogainak jogi rendelkezésre állásától függ. A különösen a bírósági eljárások során biztosított áldozatsegítés az áldozatoknak tulajdonított szereptől, illetve az áldozatok jogállásától függ. Az áldozat minél több jogot gyakorolhat a büntetőeljárások részes feleként, annál fontosabb, hogy a közreműködő áldozatsegítő szolgálat ösztönözze a jogai érvényesítésére, hiszen az az érdekeit szolgálja.

Az FRA a megállapításaiban a „puha jog” eszközeinek és gyakorlatainak fontosságára is felhívja a figyelmet. A jogszabályok az áldozatsegítésnek csak egy részét alkotják a tagállamokban, és önmagukban – megfelelő alkalmazásuk nélkül – nem garantálják az áldozatok jogait. Több olyan nem kötelező érvényű eszköz vagy szabályozás létezik, amelyek sikeresen

kiegészítik, illetve néhány nemzeti keretrendszerben akár helyettesítik a jogszabályokat.

A jogi segítségnyújtás elérhetővé tétele

Habár a tagállamok többsége biztosít jogi segítségnyújtást az áldozatok számára, az FRA megállapításai szerint annak igénybevétele gyakran például rászorultsági vizsgálatról (vagyis vizsgálat keretében állapítják meg, ki jogosult ingyenes jogi segítségre) vagy jogszerű tartózkodástól függ. Ezeknek a feltételeknek a vizsgálata indokolt lehet, ugyanakkor bürokratikus akadályt is jelenthetnek, különösen ha gyors jogi segítségnyújtásra van szükség az áldozat jogainak biztosításához. Ezenkívül bizonyos nemzetközi szabályok szintén a rászorultsági vizsgálat korlátozottabb használatát javasolják. Az ENSZ által 2012-ben közzétett, a büntető igazságszolgáltatási rendszerben igénybe vehető jogi segítségnyújtásról szóló iránymutatások és elvek például előírják, hogy gyermekek sohasem lehetnek ilyen vizsgálat alanyai.

Hatékony képzési rendszerek biztosítása

Az áldozatvédelmi irányelv 25. cikkében előírt, szakembereknek szánt hatékony képzési rendszer bevezetése hosszú távú cél. Az FRA megállapításából kiderül, hogy néhány tagállam az áldozatok bizonyos csoportjainak képzését is szükségesnek tartja. Más tagállamok nem kötelezően elvégzendő képzést nyújtanak olyan tisztviselők számára, így

a rendőrségi tisztviselőknek és a bírósági alkalmazottaknak, akik az áldozatokkal várhatóan kapcsolatba kerülnek. A tagállamoknak ezért célszerű növelniük képzési kapacitásukat, és felhívniuk az igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberek figyelmét az áldozatok bizonyos csoportjainak igényeire. Ha megvalósítható, érdemes nem kormányzati áldozatsegítő szolgáltatásokat is bevonniuk.

Tájékoztatás, például az áldozatok támogató szolgálatokhoz történő irányítása

Az áldozatvédelmi irányelv 2. fejezetében előírt, kellő időben történő pontos tájékoztatás az áldozatok jogairól segítséget nyújt az áldozatoknak a jogaik gyakorlásában, és a legmegfelelőbb támogató szolgálatokhoz irányítja őket. A tájékoztatás hiánya nem csak az áldozatok jogainak érvényesítése elé gördít jelentős akadályokat. Az áldozatsegítő rendszerekkel kapcsolatos elégedettség felmérés többször is szintén a tájékoztatás hiányát nevezte meg a büntetőeljárásokkal kapcsolatos elégedetlenség és az aktív részvételtől való lemondás egyik fő forrásaként². Az áldozatok jogaival kapcsolatos felvilágosítást ösztönző intézkedések ezért ugyanolyan fontosak, mint az egyedi ügyekkel kapcsolatos adatokhoz való hozzáférés. A jelentésben kiemelt követendő módszerek jól szemléltetik, hogy az illetékes hivatalok és az áldozatsegítő szervezetek közötti szoros együttműködés megkönnyítheti az áldozatok áldozatsegítő szolgálatokhoz történő irányítását.

² Lásd például: Sims, L. and Myhill, A. (2001), *Policing and the Public: Findings from the 2000 British Crime Survey*. Home Office Research Findings, 136. szám, London, Home Office és Wemmers, J. (1999), 'Victim notification and public support for the criminal justice system', *International Review of Victimology*, 6. kötet, 3. szám.

HASZNOS ESZKÖZÖK A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAI SZÁMÁRA

Az európai igazságügyi portál: a bűncselekmények áldozatainak szóló oldalak

Az európai igazságügyi portál olyan egyablakos rendszer, amelynek célja, hogy tájékoztatást nyújtson az igazságszolgáltatási rendszerekről, és javítsa az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést a polgárok számára az Unió mind a 24 hivatalos nyelvén.

Lásd: https://e-justice.europa.eu/content_victims_of_crime-65-hu.do?init=true

A bejelentések számának növelését előmozdító intézkedések

Az FRA kutatásai – a kisebbségek ellen és a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek ellen elkövetett bűncselekményekről, az antiszemita bűncselekményekről, valamint a nők elleni erőszakról szóló négy átfogó felmérést is ideértve – egységesen azt mutatják, hogy az áldozatok közül sokan nem tesznek feljelentést a rendőrségen. A Tanács 2013. december 6-i következtetése a gyűlölet-bűncselekmények ellen az Európai Unióban folytatott küzdelemről és 2014. június 5-i következtetése a nők és a leánygyermek elleni erőszak minden formájának a megelőzéséről és az ellene való küzdelemről egyaránt alátámasztják ezeket a megállapításokat. Előfordulhat azonban, hogy az áldozatok másoktól kérnek segítséget, vagy más szervezetekhez fordulnak. A nőekkel szembeni erőszakra szóló felmérésben található FRA-megállapítások szerint a családon belüli erőszak áldozatai nagyobb valószínűséggel keresnek fel orvost vagy egészségügyi intézményt, mint bármilyen más szakmai szervezetet vagy nem kormányzati szervezetet. Ezért ezek a szakemberek fontos szerepet játszhatnak az áldozatok felismerésében és a kezdeti segítségnyújtásban. Az adatokból azonban az is kiderül, hogy az orvosok és egészségügyi szakemberek csak ritkán

Az FRA véleménye

Az áldozatvédelmi irányelv 13. cikke alapján garantált jogi segítségnyújtást a büntetőeljárásban részt vevő áldozatoknak ugyanúgy elérhetővé kell tenni, mint ahogy az jelenleg a terheltek számára elérhető. Azonosítani kell és meg kell szüntetni a bürokratikus akadályokat, például a hosszadalmas eljárásokat és a rászorultsági vizsgálatot. A rászorultsági vizsgálat nem minden esetben felel meg az ENSZ iránymutatásának.

A jogszabályok reformjának törekedniük kell arra, hogy az áldozatok hatékonyabban érvényesíthessék jogait a büntető igazságszolgáltatási rendszerben. Az áldozatvédelmi irányelv 3. fejezetének megfelelően lehetővé kell tenni a számukra, hogy jelentősebb szerephez jussanak a bírósági eljárásokban. Az igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberek mindebben úgy segíthetnek, hogy útmutatást adnak nekik az eljárás során, valamint segítenek a jogszabályok és azok gyakorlati következményeinek a megértésében. Ezt a folyamatot nagyban elősegíti az igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberek képzése.

A tagállamoknak intézkedéseket kell bevezetniük annak érdekében, hogy az áldozatok az eljárás minden szakaszában tájékozódhassanak a jogaikról és a rendelkezésre álló támogató szolgáltatásokról, valamint az ügyüket érintő információkról. Egy olyan hatékony, az áldozatokat megfelelő szolgálatokhoz irányító rendszer bevezetését kell különösképpen megfontolniuk, amely eligazítja az áldozatokat a támogató szolgálatok rendszerében.

A bűncselekmények bejelentésének ösztönzése és megkönnyítése céljából a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az áldozatokkal kapcsolatba kerüljön minden hatóság és közszolgálat, köztük az egészségügyi szolgálatok is, tájékoztatással az áldozatokat az áldozatsegítő lehetőségekről és az őket megillető jogokról, és hogy az említett szervezetek munkatársai megfelelő képzésben részesüljenek ahhoz, hogy tájékozott módon és az áldozatokkal együttműködve lássák el feladataikat.

HASZNOS ESZKÖZÖK A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDIZATAI SZÁMÁRA

Bűncselekmények bejelentése mobiltelefonon: hasznos alkalmazások a bűncselekmények áldozatainak

Guardia civil (GDT), Spanyolország

A spanyol polgárőrség (Guardia Civil) számítástechnikai bűnözéssel foglalkozó egysége által kifejlesztett alkalmazás két különböző szolgáltatást nyújt: egyrészt tájékoztatja a felhasználóit az aktuálisan elkövetett internetes csalásokról és bűncselekményekről, másrészt lehetővé teszi a polgárok számára, hogy lehetséges bűncselekményekről tegyenek névtelen bejelentést. Az alkalmazásban a legközelebbi polgárőrség helye is kikereshető.

Az eszköz a következő címen érhető el: <https://market.android.com/details?id=es.guardiacivil.gdt> (Android) <http://itunes.apple.com/es/app/gdt/id441712875?mt=8&ls=1> (iOS)

Procuraduría General de Justicia del Distrito Federal (a Szövetségi Kerületi Ügyészség Hivatala), Mexikó

Az eszköz segítségével a bűncselekmények névtelen módon történő bejelentése mellett az elvesztett személyazonosító okmányok és útlevelek is bejelenthetők. Az eszköz az igazságszolgáltatással kapcsolatos kérdésekben is hasznos információkat nyújt (például az ügyészségi hivatalok elérhetőségeiről).

Az eszköz a következő címen érhető el: <http://www.pgjdf.gob.mx/index.php/servicios/enlinea/aplicacionpgjcdmx> <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.tr3sco.pgjdf> (Android) <https://itunes.apple.com/us/app/pgjcdmx/id830812886?ls=1&mt=8> (iOS) <http://appworld.blackberry.com/webstore/content/31955/> (Blackberry)

rendelkeznek megfelelő ismeretekkel a családon belüli erőszak hatékony kezelését illetően. Ennél fogva ígéretesek lehetnek az egészségügyi szakemberek ilyen irányú képzését és tájékoztatását ösztönző kezdeményezések. Mindezt az is alátámasztja, hogy a nőekkel szembeni erőszakra szóló FRA-felmérésben megkérdezett 42 ezer nő 87%-a szívesen válaszolna az orvosok további kérdéseire, ha azok az erőszak jeleivel kapcsolatban kérdeznék őket.

Áldozatsegítő szolgáltatások a tagállamokban

Az áldozatvédelmi irányelv 8. és 9. cikke konkrét javaslatokat tartalmaz az áldozatsegítő szolgáltatások biztosításához. Ezek az elvek referenciaként vagy legalábbis támpontként szolgálhatnak az ilyen jellegű szolgáltatások kidolgozásához vagy az aktuális tagállami szolgáltatások értékeléséhez³. Az áldozatsegítő szolgáltatások hatóköre és szolgáltatási kapacitása tekintetében tagállamonként jelentős különbségek tapasztalhatók.

Ami az áldozatsegítő szervezetek rendszerének létrehozását vagy fejlesztését illeti, az áldozatvédelmi irányelv 8. cikke egyértelműen kimondja, hogy a tagállamok egynél több szervezeti modellt is alkalmazhatnak. Az áldozatsegítő szolgálatok lehetnek állami vagy nem kormányzati szervezetek, és szakmai vagy önkéntes alapon is szerveződhetnek. A szakszolgálatok az általános áldozatsegítő szolgálatokon túl vagy azok szerves részeként működhetnek. A tagállami modellek jellege aszerint változhat, hogy mely állami szereplő felelős a támogató szolgálatok felügyeletéért, milyen finanszírozási módok érhetők el, milyen a szolgáltatások földrajzi eloszlása, és milyen mértékben vannak be önkénteseket vagy állandó munkatársakat a szolgálatok munkájába.

Az, hogy a kormány állami szervezetet hoz-e létre, vagy a civil társadalom kapacitásbővítését ösztönző magánkezdeményezések mögé áll, nem csak szervezeti vagy technikai kérdés. Politikai szempontokat is érint. Az egyik ilyen szempont az az érték, amit a közügyi kérdésekben az állampolgárok közvetítőjeként eljáró civil társadalmi szervezetek a közösség

számára jelentenek. A kérdés végső soron annak az alapvető értelmezéséhez kapcsolódik, hogyan kell egy demokratikus társadalomnak felépülnie. Van-e hely benne egy olyan közszférának, amely – részben – a kormányzat által támogatott és ellenőrzött, de attól függetlenül irányított civil társadalmi szervezetek kezében marad. Hasonló szempontok vonatkoznak az önkéntesek áldozatsegítő szervezetekben való részvételét érintő kérdésre is.

A választott modelltől függetlenül a kormányoknak bizonyos feladatokat mindenképpen el kell látniuk. Ilyen például a meglévő szolgálatok/szolgáltatások koordinálása, a hiányzó szolgáltatásokat ösztönző törekvések megvalósítása, az áldozatsegítési normák meghatározása, valamint a támogató szolgáltatások finanszírozásával kapcsolatos döntések meghozatala.

Az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz nyújtott szervezeti támogatásnak minden esetben átláthatónak és hitelesnek kell lennie. A pártfogói szolgálatok ezért úgy tűnik, hogy nem alkalmasak az áldozatsegítő feladatok ellátására, még abban az esetben sem, ha szigorúan elkülönített szervezeti alegységek részeként működnek. A személyzetet valószínűleg az a vád érné, hogy a szervezet általános érdekeit tartja szem előtt. Bizonyos helyzetekben az áldozatok és az elkövetők bizalma is megingana, hiszen hogyan tudná az említett személyzet kizárólag az egyik fél érdekeit előtérbe helyezni. Hasonló érvek szólnak az áldozatsegítő szolgáltatások és az áldozat és az elkövető közötti közvetítés szétválasztása mellett.

A különbségek ellenére az FRA megállapításai rámutatnak néhány jellemző kérdésre. A tagállamok többsége több minisztérium között osztja meg a támogató szolgáltatásokkal kapcsolatos felelősségi köröket. Többen közülük állami és magánszervek olyan együttműködésére is támaszkodnak, amelynek célja általános áldozatsegítő szolgáltatások biztosítása. Az általános támogató szolgálatok földrajzi eloszlásának leggyakoribb modellje – az adott tagállam méretétől, valamint a fő szolgálat jellegétől függetlenül (azaz hogy állami vagy magánszervezet látja-e el ezeket a feladatokat) – erőteljesen regionális jellegű. A legtöbb tagállamban az önkéntesek száma sokkal több az állandó munkatársakénál. Az önkéntesek feladatköre és a képzése azonban nemcsak a szolgálat jellegétől, hanem attól is függ, hogy az adott tagállamban az idők során hogyan fejlődött az önkéntesség.

Miközben egyes tagállamok más tagállamok tapasztalatait szeretnék felhasználni áldozatsegítő szolgáltatásaik létrehozásához, bővítéséhez és megerősítéséhez, fontos, hogy a meglévő modellek és megoldások átültethetőségéről alapos értékelés készüljön. Számos szempontot kell figyelembe

³ Az Európai Unió Bírósága az egyetlen olyan intézmény, amely jogosult az uniós jogot irányadó módon értelmezni, és ebből következően eldönteni, hogy az áldozatvédelmi irányelv 8. cikkét eredmény- vagy eszközkötelezettségként kell-e értelmezni. Ha az utóbbi értelmezés a mérvadó, a kormányzatoknak kellő alaposítással minden ésszerű lépést meg kell tenniük az adott körülmények között azért, hogy fokozatosan és a megfelelő időben átfogó áldozatsegítő szolgáltatási rendszert hozzanak létre.

Az áldozatsegítés fő modelljei

A tagállamokban háromféle fő általános áldozatsegítő szolgáltatási modell létezik. A modellek közti különbségek egyrészt abból fakadnak, hogy nem kormányzati vagy állami szerv látja-e el elsődlegesen az áldozatsegítési feladatokat, másrésztől hogy milyen finanszírozási forrásokból teszi azt. Az alábbi táblázat az egyes tagállamokban rendelkezésre álló fő modell jellegét szemlélteti.

	1. Legalább egy általános áldozatsegítő szolgálatot működtet – a fő szolgálat/szervezet állami kézben van, és államilag finanszírozott	2. Legalább egy általános áldozatsegítő szolgálatot működtet – a fő szolgálat/szervezet nem állami kézben van, de jelentős állami finanszírozásban részesül	3. Legalább egy általános áldozatsegítő szolgálatot működtet – a fő szolgálat/szervezet nem állami kézben van, és nem függ jelentős mértékben állami finanszírozástól
AT			✓
BE	✓		
BG			
CY			
CZ	✓		
DE			✓
DK		✓	
EE	✓		
EL			
ES	✓		
FI		✓	
FR		✓	
HR	✓		
HU	✓		
IE		✓	
IT			
LT			
LU	✓		
LV			
MT		✓	
NL		✓	
PL		✓	
PT		✓	
RO			
SE		✓	
SI			
SK			✓
UK		✓	
Gesamt	7	10	3

Megjegyzés: A táblázat azokat a tagállamokat tartalmazza, amelyekben legalább egy általános áldozatsegítő szolgálat működik. A kutatásból kiderül, hogy Bulgária, Ciprus, Görögország, Olaszország, Litvánia, Lettország, Románia és Szlovénia nem rendelkezik olyan általános áldozatsegítő szolgálattal, amely az áldozatvédelem teljes területére kiterjed, és nem csupán bizonyos áldozatkategóriákra összpontosít. A narancssárga árnyalatú mezők azt jelzik, hogy az adott tagállamban nem működik általános áldozatsegítő szolgálat.

Forrás: FRA, 2014; lásd még: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/victims-support-services/models>

venniük. Mindezek a magánkezdemenyyezésekkel vagy a közös érdekű kérdésekben való részvétellel kapcsolatos kulturális különbségek mellett azzal is összefügghetnek, hogy az adott tagállam polgárai hajlandóak-e önkéntes munkát vállalni.

A fennálló szervezeti sokszínűségből tehát az vonható le következtetésként, hogy nincs végleges válasz arra, mely megoldásokat kell előnyben részesíteni. Gyakran előfordul, hogy több irányvonal mellett is erős érvek szólnak.

A nem kormányzati szervezetek szerepe és a bűncselekmények áldozatainak képviselése

A magán támogató szolgálatok több tagállamban is hatékonyan képviselik a bűncselekmények áldozatainak az érdekeit a nyilvános és jogszabályi egyeztetések során. Néhány ilyen szervezet fontos szerepet tölt be a nyilvános képviselő terén – a kormányzatokkal szembeni képviselőt is ideértve. A nem kormányzati szervezetek azért tudnak hitelesen hangot adni az áldozatok véleményének, mert nap mint nap segítséget nyújtanak nekik. Van olyan munkatárs, aki ráadásul önkéntesen teszi mindezt. Néhány tagállamban a kormánytól szervezeti- és pénzügyileg független magánjogi szervezetek nyújtanak általános segítséget az áldozatoknak. Ezek a szervezetek kitartóan képviselik az áldozatok érdekeit a nyilvánosság előtt. Néhány jelből arra lehet következtetni, hogy az erős és bizonyos mértékig független nem kormányzati szervezetek jelentős szerepet tölthetnek be az áldozatok jogainak előmozdításában.

Az általános áldozatsegítés igénybevételének biztosítása minden áldozat számára

A tagállamok többségében elérhetők valamilyen formában általános áldozatsegítő szolgáltatások, és minden tagállamban rendelkezésre állnak támogató szolgáltatások az áldozatok legalább néhány csoportja számára. Nyolc tagállamban azonban még várat magára az irányelv 8. cikkében előírt általános áldozatsegítő szolgáltatások kidolgozása. A 8. cikk (5) bekezdése továbbá meghatározza, hogy a szolgáltatások elérhetővé tételét ne tegyék függővé attól, hogy az áldozat tett-e hivatalos feljelentést. A támogató szolgáltatások finanszírozását átlátható és objektív módon kell végrehajtani, ami minden érintett számára szavatolja az ilyen szolgáltatások igénybevételének lehetőségét.

Átfogó és bizalmasan működő szolgálatok biztosítása

A hatékony támogató szolgáltatások feltétele, hogy a szervezet és az áldozatok között bizalom alakuljon ki. Ennek egyik módja például, hogy az áldozatokat ne küldjék egyik intézményből a másikba, illetve egyik szakembertől a másikig (néhány esetben ugyanakkor szükséges lehet az áldozatokat speciális segítő szolgálatokhoz irányítani). A támogató szolgálatoknak ezenkívül kizárólag az áldozatsegítésre kell koncentrálniuk. Az áldozatsegítés, a közvetítés és a pártfogói szolgáltatás keveredése – ahogy az néhány tagállamban tapasztalható – nem segíti elő kellő hatékonysággal a támogatással kapcsolatos

bizalom kialakulását. Az FRA megállapításai szerint ezenkívül több tagállam nem garantálja azt a jogot az áldozatok számára, hogy a tárgyalásokon támogatók kíséretében vegyenek részt.

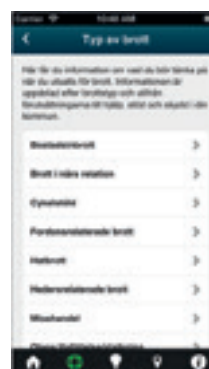
HASZNOS ESZKÖZÖK A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAI SZÁMÁRA

A bűncselekmények áldozatait segítő alkalmazások

A svéd alkalmazás (*Brottsofferappen*) a bűncselekmények áldozatainak nyújt tájékoztatást. Az eszköz amellyel, hogy segít meghatározni a felhasználó helyzetét és a bűncselekmény típusát, megmutatja a legközelebbi rendőrőrs és támogató szolgálat elérhetőségét. Ellenőrző listák formájában ahhoz is segítséget nyújt, hogyan kell bűncselekményről bejelentést tenni, illetve kártérítést igényelni.

Az alkalmazás alapkonceptiója az volt, hogy csak célzott és lényeges, azaz a bűncselekményhez és az elkövetés helyszínéhez kapcsolódó információkat nyújtson. Az alkalmazásban szereplő adatokat az illetékes hatóságok és szervezetek bocsátották rendelkezésre. A frissítéseket igényelni kell. Az alkalmazás fejlesztése – a műszaki szempontokat és az adatgyűjtést is beleértve – mintegy 10 ezer euróba került. A fejlesztés négy hétig tartott. Az alkalmazás további funkciókkal fog bővülni, így például ellenőrző listákkal és értesítési funkcióval, amelynek használatával elküldhető a felhasználó helyzete a kiválasztott személyeknek. Az eszköz fejlesztése során a szervezet elsősorban azoknak az érintetteknek az átfogó szervezeti tapasztalataira épített, akik bűncselekmények áldozataival kapcsolatos kérdésekkel foglalkoznak.

Forrás: <http://brottsofferappen.org/>

Önkéntesek bevonása

Az FRA kutatásából kiderül, hogy egyre több önkéntes vesz részt áldozatsegítésben, aminek részben a gazdasági megszorítások az okai, részben pedig az, hogy több olyan tagállamban is egyre népszerűbb az önkéntesség, amelyben nincsenek nagy hagyományai. Habár az FRA megállapításai hangsúlyozzák az áldozatsegítéssel foglalkozó szakemberek és önkéntesek száma közötti megfelelő egyensúly megteremtésének szükségességét, az FRA rendelkezésére álló adatok szerint a támogató rendszerek a tagállamok nagy többségében összességében bizonyos mértékig az önkéntesekre épülnek. Azokban a tagállamokban, amelyekben hosszú ideje fennáll az önkéntesség kultúrája, általában több általános áldozatsegítő szolgáltatás érhető el.

Az uniós szintű ernyőszervezetek szerepe

Uniós szinten több szervezet segíti a bűncselekmények áldozatait jogaik érvényesítésében. Ezek lehetnek általános vagy az áldozatok bizonyos csoportjait (például az erőszak áldozatául esett nőket) segítő szolgálatok. Az ilyen szervezetek jelentős mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy az Unióban élők alapjogainak érvényt szerezzenek. Fontos, hogy a szervezetek sokfélesége egyaránt tükrözi a tagállamok közötti és a tagállamokon belüli, az áldozatok jogaival és az áldozatsegítő szolgáltatásokat nyújtó szervezetekkel kapcsolatos különféle megközelítéseket.

Az FRA véleménye

Azoknak a tagállamoknak, amelyekben még nincs általános támogató szolgáltatás, törekedniük kell arra, hogy mielőbb eleget tegyenek az áldozatvédelmi irányelv 8. cikkében előírt követelményeknek. Az áldozatsegítő szolgáltatásokat térítésmentesen kell a bűncselekmények áldozatai részére elérhetővé tenni, és nem függhetnek attól a feltételtől, hogy az áldozatok feljelentést tegyenek a bűncselekményről.

A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az áldozatsegítés összehangolt módon történjen, és hogy az áldozatvédelmi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének, valamint a 8. cikke (2) bekezdésének megfelelően az áldozatok speciális segítő szolgálatokhoz való irányítása hatékony legyen. Ez az előírás különösen a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok csoportjait és azokat érinti, akik különböző minisztériumok és/vagy támogató szervezetek hatáskörébe tartoznak.

Az áldozatok támogatását lehetőség szerint elsősorban bizalomra épülő kapcsolatok kialakításával kell megszervezni. A támogató rendszerben kerülni kell az áldozatok egyik segítő szolgálatától a másikhoz való irányítását, hacsak nem feltétlenül szükséges. Az áldozatvédelmi irányelv 20. cikke c) pontjának megfelelően ezért fontos, hogy az áldozatokat ugyanaz a személy kísérhesse el a bírósági eljárásra, aki a tárgyalási szakasz előtt és után is foglalkozik velük.

A támogató szolgálatokat olyan hatáskörrel kell felruházni, ami lehetővé teszi, hogy az áldozatok adatait szigorúan bizalmasan kezeljék, képviselhesék az érdekeiket, és aminek révén elfogadható, hogy eljárjanak ilyen minőségben. Azért, hogy ez az irányvonal megvalósítható legyen, az áldozatsegítéssel foglalkozó szervezeteknek nem szabad közvetítési és pártfogói szolgáltatással kapcsolatos feladatokat ellátniuk.

Az FRA elismeri, hogy fontos a polgárok bevonásának ösztönzése a közfeladatok végrehajtásába, és tagállami szintű kezdeményezéseket javasol az önkéntesség előmozdítására, különösen azokban a tagállamokban, ahol az önkéntes munka viszonylag új keletű. Meg kellene vizsgálni a szakemberek és az önkéntesek számának egymáshoz viszonyított arányát. Elsősorban a sok önkéntessel együttműködő szervezeteknek ügyelniük kell arra, hogy az állandó munkatársak hatékony iránymutatást nyújtsanak az önkénteseknek, és felügyeljék a munkájuk minőségét. Az áldozatsegítő szervezetek szakemberei, illetve önkéntesei által elvégzett feladatoknak összhangban kell lenniük a minőségi előírásokkal, és meg kell felelniük a segítség- vagy tanácsot adó személy szakmai hátterének.

Az Uniónak továbbra is együtt kell működnie az európai szintű áldozatsegítő szervezetekkel, továbbá támogatnia kell őket a szakértelmükre és arra a képességükre építve, hogy megosztják tagjaik között a követendő módszereket és hasznos ismereteket. A szakértelem azt a további segítségnyújtást is magában foglalja, amelynek célja az áldozatsegítés tagállamok közötti megosztása iránti fokozott igény teljesítése. Az uniós és tagállami általános szolgálatoknak együtt kell működniük a szakszolgálatokkal, és fel kell használniuk a tapasztalataikat – különösen azon szervezetek esetében, amelyek erőszak áldozatává vált nőkkel foglalkoznak.

Segítségnyújtás az áldozatok bizonyos csoportjainak

Az áldozatvédelmi irányelv előírja a tagállamoknak, hogy az áldozatok bizonyos csoportjainak sajátos szükségleteit is figyelembe vegyék. A sajátos szükségleteket először egyéni értékelés keretében kell meghatározni, majd pedig segítő szakszolgálatok létrehozása vagy pedig az áldozatok bizonyos csoportjainak célzott támogatást nyújtó általános támogató szervezeteken belüli szakszolgálatok révén kell teljesíteni.

Az FRA korlátozott számú kutatást folytatott az áldozatsegítés szakterületeit (például a családon belüli erőszak, az emberkereskedelem és a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait) illetően, azonban kiterjedt kutatás keretében foglalkozott az áldozatok különböző veszélyeztetett csoportjaival. Az FRA megállapításai azt mutatják, hogy az ezekhez a csoportokhoz tartozó áldozatok különös problémákkal szembesülhetnek az igazságszolgáltatás igénybevételekor. Az említett megállapításokat olyan további egyidejű FRA-kutatások is alátámasztják, amelyek számos, a bűncselekmények áldozataival kapcsolatos kérdést érintenek. Ilyenek például a meghatározott áldozatkategóriákkal, többek között a migráns áldozatokkal, a gyűlölet-bűncselekmények áldozataival, valamint a nők és a gyermekek elleni erőszak áldozataival foglalkozó tanulmányok.

HASZNOS ESZKÖZÖK A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAI SZÁMÁRA

Segítségnyújtás a nők elleni erőszak áldozatainak

A Clique180 elnevezésű alkalmazás abban nyújt segítséget nőknek, hogy mit tegyenek, ha erőszak áldozataivá válnak. A 2014-es brazil világbajnoksággal egy időben elindított alkalmazás felhasználók által megadott geoadatokat tartalmaz a biztonságos és veszélyes területekről, és ismerteti a nők elleni erőszakkal kapcsolatos tudnivalókat. Az intuitív, felhasználóbarát felületen a támogató szolgálatok webcímein kívül egy további hivatkozás is található, amely Brazília nőkkel szembeni erőszakra szóló szövetségi jogszabályára mutat. Az alkalmazásban található gyorsgomb használatával a támogató szolgálat segélyvonala hívható fel.

Elérhetősége: <http://clique180.org.br/download>

Az FRA kutatásából kiderül, hogy az áldozatok több problémával szembesülhetnek, például ki vannak téve a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés és a megtorlás kockázatának, szembesülniük kell a rendőrség vagy a támogató szolgálat személyzetének előítéletével, és emiatt nem feltétlenül akarnak bejelentést tenni a kérdéses bűncselekményről.

A projekt megállapításai szerint minden tagállamban létezik olyan szakszolgálat, amely az áldozatok bizonyos csoportjainak legalább egy részével foglalkozik. E tekintetben számos ígéretes gyakorlat létezik. A szakszolgálatok által nyújtott támogatások jellege és hatóköre azonban tagállamonként jelentős mértékben eltér, és a szóban forgó csoport jellegétől is függ. Ezen a téren mindenképpen további fejlődés szükséges.

Az uniós jogszabályok: A Budapest Ütemterv E. intézkedése

A Budapest Ütemterv E. intézkedése a sértettek bizonyos csoportjainak sajátos szükségleteivel foglalkozik. A sértettek egyes csoportjainak az őket ért bűncselekmény típusából vagy körülményeiből adódóan sajátos szükségletei vannak, tekintettel az adott bűncselekmény szociális, fizikai és pszichikai utóhatásaira. Az Ütemterv például az emberkereskedelem sértettjeiről és a szexuális kizsákmányolás sértettjévé vált gyermekekről tesz említést.

Lásd: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011G0628\(01\)&qid=1402495822750&from=hu](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011G0628(01)&qid=1402495822750&from=hu)

Az áldozatok egyéni értékelése specifikus védelmi szükségleteik meghatározása érdekében

Az irányelv 22. cikke előírja, hogy a tagállamoknak az áldozatokra vonatkozóan egyéni értékelést kell készíteniük a specifikus védelmi szükségleteik meghatározása céljából. Specifikus védelmi szükségleteik lehetnek azoknak az áldozatoknak, akik a bűncselekmény súlya folytán jelentős sérelmet szenvedtek, az őket érintő bűncselekményt előítéleten vagy megkülönböztetésen alapuló indítékkal követték el, vagy akik az elkövetőhöz fűződő kapcsolatuk vagy a tőle való függőségük okán váltak veszélyeztetetté. Az FRA megállapította, hogy a rendőrség gyakran továbbküldi az áldozatokat az általános támogató szolgálatokhoz, akiknek ezt követően további értékelést kell végezniük a célzott támogatás iránti egyéni szükségletekre vonatkozóan.

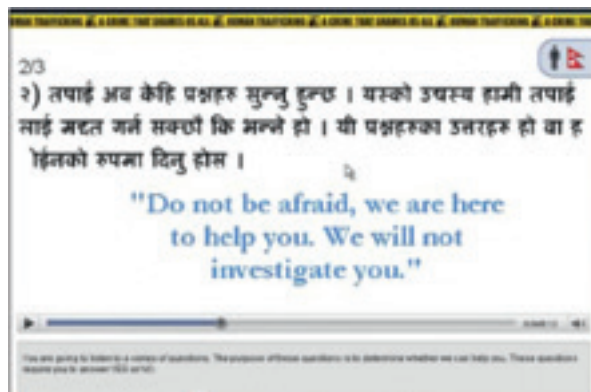
A sajátos szükségletekkel rendelkező áldozatokat segítő szolgálatok kiemelt szerepének elismerése a tagállamokban

Függetlenül attól, hogy egy nagyobb általános rendszerbe illeszkednek-e, vagy külön, egyéni szolgálatként jöttek létre, az áldozatvédelmi irányelv előírja a támogatási szolgálatok számára, hogy olyan megközelítést alkalmazzanak, amely figyelembe veszi az áldozatok sajátos szükségleteit, az áldozattal szemben elkövetett bűncselekmény következtében elszenvedett sérelem súlyosságát, az áldozatok és az elkövetők közötti kapcsolatot, valamint az érintettek tágabb szociális környezetét. Mindez például a gyermekek sajátos szükségleteire is vonatkozik. A sajátos szükségletű áldozatokkal foglalkozó egyéni támogató szolgálatok különösen alkalmasak lehetnek arra, hogy bizonyos csoportok jogainak érvényt szerezzenek. A gyűlölet-bűncselekmények áldozatai például sokkal jobban megbíznak a kisebb és egy-egy területre szakosodott szervezetekben, és szívesebben kérik támogatásukat jogaik érvényesítéséhez.

HASZNOS ESZKÖZÖK A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAI SZÁMÁRA

Támogató üzenetek küldése az emberkereskedelem áldozatainak

A Victim Translation Assistance Tool fordítóeszköz hangüzenetek útján lehetővé teszi a bűnüldöző hatóságok tisztviselői és az áldozatsegítő szolgálatok számára (akik sok esetben az adott tartózkodási ország nyelvét nem beszélő áldozatok első kapcsolattartó pontjai), hogy alapszintű segítséget nyújtsanak az emberkereskedelem áldozatainak.

Az eszköz harmincöt, a világ negyven nyelvére lefordított alapkérdést és üzenetet, köztük kifejezetten gyerekeknek szóló kérdéseket tartalmaz.

Az eszközt az UN.GIFT/UNODC, valamint az ausztriai Bűnügyi Felderítési Szolgálat és a LEFOE-IBF osztrák nem kormányzati szervezet fejlesztette ki. Az üzenetek megfogalmazásában az emberkereskedelem túlélői is közreműködtek olyan szakértők segítségével, akik elsődlegesen az emberkereskedelem áldozatainak szükségleteivel foglalkoznak.

Az eszköz a következő címről tölthető le: www.ungift.org/knowledgehub/en/tools/vita.html

Az FRA véleménye

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az egyéni értékeléseket az áldozatok első kapcsolattartó pontja, vagyis legtöbbször a rendőrség vagy az áldozatsegítő szervezet végezze el. Az áldozatokat a megfelelő időben olyan áldozatsegítő szakszolgálatokhoz kell irányítani, amelyek a szükségleteiknek megfelelő segítséget tudják nyújtani. A tagállamoknak arról is gondoskodniuk kell, hogy a gyermekeket mindig különleges védelmet igénylő személyként és az áldozatvédelmi irányelv 22. cikke (4) bekezdésének megfelelően kezeljék, az életkorukat, az érettségi és megértési szintjüket, és az esetleges kommunikációs nehézségeiket is figyelembe véve.

Figyelembe véve, hogy a szakszolgálatok külön intézményként, illetve általános támogatási szolgálatok vagy általános szervezetek részeként is működhetnek, a tagállamoknak gondoskodniuk kell az ilyen szakszolgálatok létrehozásáról. Így például traumakezelést és tanácsadást kell nyújtaniuk a sajátos szükségletekkel rendelkező áldozatok számára. A szolgálatoknak a gyermek áldozatoknak, a szexuális erőszak és egyéb nemi alapú erőszak áldozatainak, a fogyatékossgal élő áldozatoknak, az illegális bevándorlóknak és a hozzátartozók közötti erőszak áldozatainak is segítséget kell nyújtaniuk, például traumakezelés és tanácsadás formájában. Az áldozatvédelmi irányelvvel összhangban ezeknek a szolgálatoknak minimumkövetelményként megfelelő ideiglenes elhelyezést kell kialakítaniuk és biztosítaniuk azoknak az áldozatoknak, akiknek a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés, valamint a megtorlás közvetlen veszélye miatt biztonságos helyre van szükségük.

Az irányelv rendelkezéseinek végrehajtása során a tagállamoknak a megkülönböztetésen alapuló indítékkal elkövetett bűncselekmények áldozatainak védelmi szükségleteire is kiemelt figyelmet kell fordítaniuk.

Teljesítményszabványok és -mutatók

Az áldozatvédelmi irányelv nem határoz meg kifejezetten minőségi és teljesítmény-előírásokat. A hatékony és eredményes áldozatsegítéshez azonban szükséges, hogy az áldozatsegítés kidolgozásának, javításának és folyamatos biztosításának középpontjában minőségi előírások álljanak. A mutatók a minőségi előírások szerves részei. Ha a mutatókat a strukturális, folyamat- és eredményorientált irányvonalak mentén, a meglévő módszerek alapján csoportosítják, intézkedések egész sora válik mérhetővé, az elfogadástól és a szándéktól kezdve a törekvésen át a gyakorlati megvalósítás eredményeiig. Mindez megkönnyíti az előrelépések mérését, valamint lehetővé teszi a rendszerek összehasonlítását, ami szükséges annak értékeléséhez, hogy mely módszerek működnek a gyakorlatban.

A jelentés több mutatót javasol e módszertani kereten belül az áldozatsegítő szolgáltatások nyújtására vonatkozó meglévő előírások alapján. Az illetékes érdekeltek, például áldozatsegítő szervezetek által érvényesítendő mutatók továbbfejlesztése és pontosítása hasznos kezdeti lépés lenne a rendszeres nyomon követés és a gyakorlatok értékelése szempontjából. A mutatókat – a szükséges megfelelőségi szint alapján – egyértelmű referenciaértékekkel kell kiegészíteni. Szükség van továbbá egy olyan adatbázisra is, amelynek alapján meghatározható a mutatók értéke. Ezzel összefüggésben fontos megemlíteni az áldozatvédelmi irányelv 28. cikkét, amely előírja a tagállamoknak, hogy 2017 novemberétől, majd azt követően háromévente közzétegyék az áldozatok jogaival kapcsolatos, az irányelv rendelkezéseinek megfelelő gyakorlati előrelépésekre vonatkozó adatokat.

A civil társadalom függetlenségét tiszteletben tartó minőség-ellenőrzési előírások kidolgozása

Az áldozatvédelmi irányelv (63) preambulumbekézése hangsúlyozza, hogy „a bűncselekmények feljelentésének ösztönzése és megkönnyítése céljából, valamint annak érdekében, hogy az áldozatok elkerülhessék az ismételt áldozattá válást, megbízható segítő szolgálatoknak kell az áldozatok rendelkezésére állnia, az illetékes hatóságoknak pedig fel kell készülniük az áldozatok feljelentéseinek tisztelettel, tapintattal, szakértelemmel és megkülönböztetésmentes módon történő megválaszolására”. Annak értékelése érdekében, hogy az adott tagállam szolgálatai megfelelnek-e ezeknek a kritériumoknak, egyértelmű és egységes, a határokon

túlra is kiterjedő minőség-ellenőrzési rendszereket kell bevezetni.

A minőségi előírások teljesítményértékelése

Az áldozatsegítő szolgáltatások minőségi előírásaihoz egyértelmű mutatókat és referenciaértékeket kell megfogalmazni. Az FRA a kutatásában hivatalosan elfogadott fő teljesítménymutatókat vizsgált a tagállamok által biztosított általános áldozatsegítő szolgáltatások minőségére vonatkozóan. Az ilyen mutatók mérése idővel segíthet az áldozatvédelmi irányelv végrehajtásának, valamint annak az értékelésében, hogy az irányelv milyen hatással van az áldozatokra, valamint a jogaik gyakorlására.

Az FRA véleménye

Az FRA hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak átfogó, az áldozatsegítő szolgálatokat tömörítő hálózatot kell létrehozniuk, és ellenőrizniük kell a szolgálatok teljesítményét. Mindeközben azt is biztosítaniuk kell, hogy a szolgálatok megfeleljenek az irányadó előírásoknak, ezzel egyidejűleg pedig tiszteletben kell tartaniuk a civil társadalom függetlenségét.

Az FRA elemzése több követendő példát is kiemel a kritériumokra és/vagy tagsági feltételekre vonatkozóan, amelyeket az általános áldozatsegítő szolgálatok hálózatát alakítása, koordinálása és előmozdítása terén aktív uniós szintű ernyőszervezetek dolgoztak ki. Ugyanez elmondható az áldozatok bizonyos csoportjainak támogatása esetében is. Ilyen kritérium többek között az áldozatsegítés és a pártfogói szolgálatok szétválasztása, a politikai tevékenységektől való függetlenedés, a szolgáltatásokat igénybe vevők (tehát az áldozatok) adatainak bizalmas kezelése és a finanszírozási források átlátható módon történő felhasználása. Az ilyen jellegű normák további, adott esetben nemzeti, regionális és uniós szinten kidolgozott kritériumok alapjául szolgálhatnak.

A nemzeti emberi jogi intézmények által világszerte használt szakértői értékelési rendszerből (az ún. párizsi elvek alapján működő önakkreditációs rendszer) szintén ihletet lehet meríteni az áldozatsegítő szolgálatok minőség-ellenőrzési rendszerének kialakításához.

Ezért, és az említett példákat figyelembe véve, a tagállamoknak meg kellene fontolniuk egy akkreditációs rendszer létrehozását az áldozatsegítő szolgálatok számára.

Az FRA hangsúlyozza, hogy általánosan elfogadott szervezeti előírásokat és teljesítményszabványokat kell megfogalmazni az áldozatsegítés terén. Megállapításai szerint az általános támogató szolgálatok a tagállamok kevesebb mint felében fogadtak el ilyen előírásokat és szabványokat.

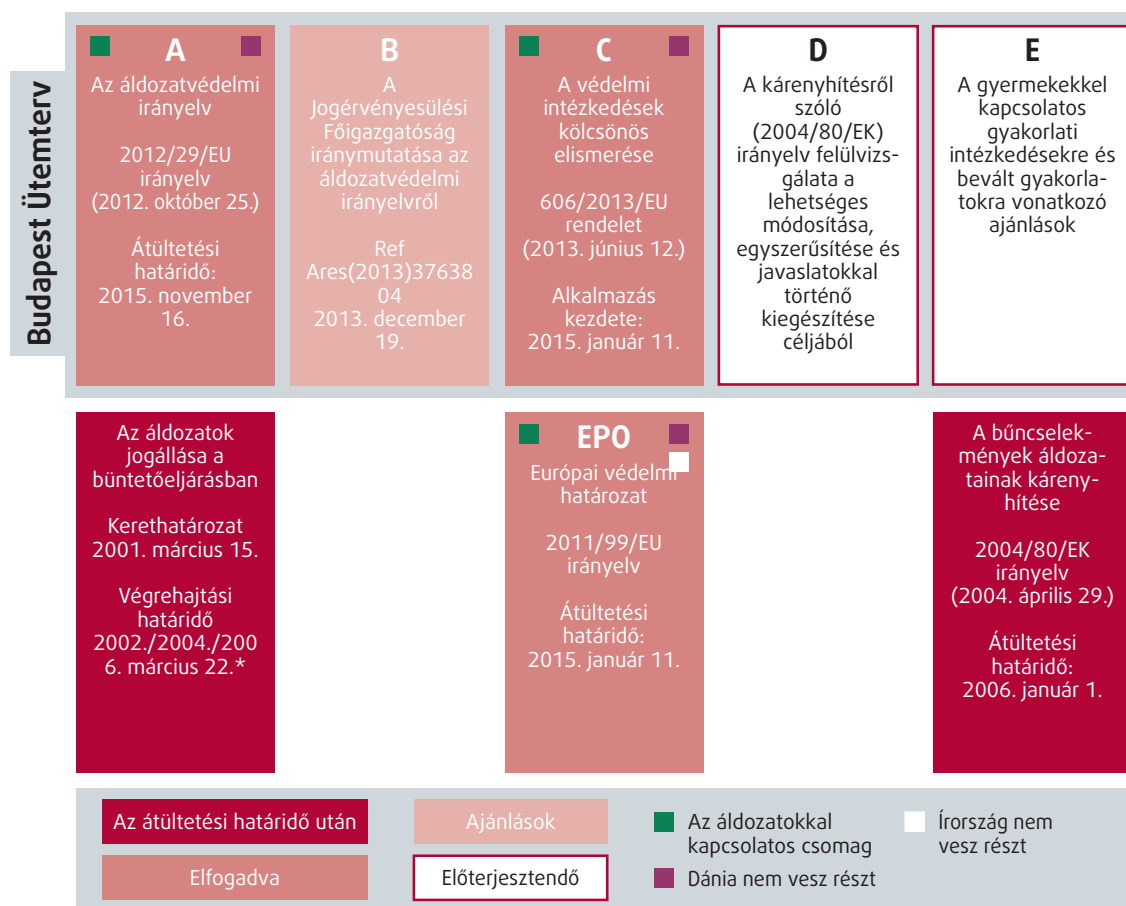
Az áldozatvédelmi irányelv 28. cikke kötelezi a tagállamokat, hogy 2017 novemberétől (az átültetésre megállapított határidő után két évvel), majd azt követően háromévente közöljék a Bizottsággal azokat a rendelkezésre álló adatokat, amelyek bemutatják, hogy az áldozatok hogyan és milyen mértékben élhetnek az irányelvben meghatározott jogokkal. Az adatok között fel kell tüntetni az áldozatsegítéssel és az áldozatok jogaival kapcsolatos mutatókat, köztük az általános áldozatsegítő szolgálatok által biztosított szolgáltatások minőségére vonatkozó értékeket is. A szolgáltatásminőségre vonatkozó mutatókkal kapcsolatos adatokat közvetlenül a szolgáltatásokat igénybe vevő áldozatoktól is össze kell gyűjteni.

A tagállamokban működő áldozatsegítő szervezeteknek és/vagy tagállami kormányoknak fontolóra kell venniük, hogy közös mutatókat dolgozzanak ki az áldozatsegítésre vonatkozóan, illetve tágabb értelemben az áldozatok jogai tekintetében. Az ilyen mutatókhoz szükséges adatok részben az áldozatvédelmi irányelv 28. cikke által előírt adatgyűjtésen is alapulhatnak.

Az áldozatvédelmi irányelv

Az áldozatok jogainak tekintetében jelenleg az áldozatvédelmi irányelv a legfontosabb jogszabály az Európai Unióban. Az irányelv jelenti az áldozatokkal kapcsolatos, bizottsági jogalkotási javaslatokból álló csomag fő pillérét, amelyek célja, hogy megerősítsék és javítsák az áldozatok jogaival kapcsolatos nemzeti és uniós intézkedéseket. A csomag az áldozatokkal kapcsolatban kialakítandó integrált és összehangolt megközelítésre vonatkozó felhívásra ad választ, amelyet az Európai Tanács a kifejezetten az áldozatok jogainak megerősítésére és védelmére összpontosító stockholmi programban és Budapest Ütemtervében fogalmazott meg. A tagállamoknak 2015. november 16-ig át kell ültetniük az áldozatvédelmi irányelv rendelkezéseit a nemzeti jogukba. Mivel Dánia nem vesz részt a folyamatban, ott az átültetési határidő lejártá után a kerethatározat marad hatályban.

Ábra: Az Unió bűncselekmények áldozatait segítő eszközei, különös tekintettel a támogató szolgálatokra

Megjegyzés: Az A-E. jelzés az Ütemtervből származik.

* Az áldozatvédelmi irányelv átültetési határidejének lejártá után Dániában továbbra is alkalmazandó.

Forrás: FRA, 2014

Az áldozatvédelmi irányelv számos célkitűzést ír elő, hogy hatékony és hozzáférhető áldozatsegítő szolgáltatásokat biztosítson a tagállamokban. Új jogokat vezet be a bűncselekmények áldozataira vonatkozóan, és több, korábban nem kötelező erejű rendelkezést tesz kötelezővé az áldozatok jogainak hatékonyabb érvényesítése érdekében. Még fontosabb szerepet szán az áldozatsegítő szolgálatoknak a rendszerben, és elismeri, hogy a szolgálatok központi szerepet játszanak abban, hogy az áldozatok gyakorolhassák a jogait. Az irányelv azáltal, hogy minimumkövetelményeket ír elő a szolgálatok tevékenységére vonatkozóan, és kötelezi a tagállamokat az említett szolgálatok fenntartására, lehetőséget teremt az áldozatsegítő rendszer olyan módon történő átalakítására, ami az áldozatok javát szolgálja.

Az áldozatvédelmi irányelvben előírt szigorúbb szabályok szemléltetése

Tájékoztatás és támogatás nyújtása

- Az irányelv újra hangsúlyozza a megértéshez és a megértetéshez való jogot. Mindezek alapján az áldozatokkal folytatott kommunikációnak az áldozatok számára érthető módon kell zajlania (3. cikk).
- Az irányelv 4. cikke túlmutat a kerethatározatban az illetékes hatósággal való első kapcsolatfelvétel tekintetében nyújtott jogokon. Az áldozatokat nem csupán tájékoztatják, hogy milyen típusú szolgálatokhoz vagy szervezetekhez fordulhatnak, hanem a 8. cikk (2) bekezdésében szereplő rendelkezés révén közvetlenül a megfelelő áldozatsegítő szolgálatokhoz irányítják őket a kezdeti szakaszban. Ez azt jelenti, hogy meg kell kérdezni az áldozatoktól, szeretnék-e, ha támogató szolgálathoz irányítanák őket.
- Az irányelv kifejezetten előírja, hogy az áldozatsegítő szolgáltatások igénybevételét mindenképpen biztosítani kell, függetlenül attól, hogy az áldozat tesz-e hivatalos feljelentést, és lesz-e vádemelés. Az illetékes hatóságoknak ugyanakkor – az általános értelmezés szerint – ösztönözniük kell a bűncselekmények bejelentését (lásd az irányelv (63) preambulumbekzdését).
- Az irányelv előírja, hogy az áldozatok milyen adatokhoz férhetnek hozzá az ügyükkel kapcsolatban. Ide tartoznak a vád természetével, a tárgyalás helyével és idejével, a nyomozás folytatását elutasító vagy azt megszüntető határozattal, valamint a jogerős bírósági ítélettel kapcsolatos információk. Az ítélet indokolását szintén ismertetik az áldozattal.
- Az irányelv különbséget tesz az általános és a szakosított áldozatsegítő szolgálatok között (8. cikk), és meghatározza azoknak a szolgáltatásoknak a minimális szintjét, amelyeket a tagállamoknak biztosítaniuk kell (9. cikk). Az áldozatsegítés szempontjából alapvető fontosságú a minimumszabályok meghatározása. A kerethatározat előírta a tagállamok számára, hogy „ösztönözzék” az áldozatsegítő szolgálatokat az áldozatok tájékoztatására, illetve arra, hogy segítsék őket és gondoskodjanak róluk az eljárások során. Mostantól az áldozatsegítő szolgálatoknak egyértelműen definiált, az áldozatok jogai tekintetében releváns szolgáltatásokat kell nyújtaniuk, ilyen például a nemzeti kárenyhítési rendszerekhez való hozzáféréssel kapcsolatos, valamint a bűncselekmény miatt felmerült pénzügyi és gyakorlati kérdésekre vonatkozó tanácsadás, illetve az érzelmi és pszichológiai segítségnyújtás. Az irányelv a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés, valamint a megtorlás veszélyével, illetve ezek megelőzésével kapcsolatos tanácsadásról is rendelkezik.

A megfelelő erőforrások megteremtése

- Egyes új kötelezettségek, valamint a kerethatározat azon nem kötelező érvényű rendelkezései alapján, amelyeket az áldozatvédelmi irányelv rendelkezései kötelezővé tesznek, a tagállamoknak további személyzetről, berendezésekről vagy létesítmények/helyiségek kialakításáról kell gondoskodniuk. Ennek megfelelően biztosítaniuk kell, hogy az áldozatok a gyanúsítottaktól elkülönített helyiségekben várakozhassanak a bíróságon (de legalábbis az új bírósági épületekben) (19. cikk, (2) bekezdés). A tagállamoknak ezenkívül be kell szerezniük a videokapcsolatok és videofelvételek készítéséhez szükséges technológiai megoldásokat, kötelező képzést kell biztosítaniuk az áldozatokkal közvetlenül foglalkozó szakembereknek, köztük a rendőrségi tisztviselőknek és a bírósági alkalmazottaknak (25. cikk, (1) bekezdés), és gondoskodniuk kell az áldozatok specifikus védelmi szükségleteire irányuló egyéni értékelésről (22. cikk, (1) bekezdés). Az FRA megállapításaiból kiderül, hogy néhány tagállamban még nem hajtották végre ezeket az intézkedéseket.

Az irányelv azonban nem szolgáltat eszközt ahhoz, hogy a tagállamok harmonizálják az áldozatok szerepével kapcsolatos különféle megközelítéseiket a különböző büntető igazságszolgáltatási rendszerekben, és következésképpen a különféle áldozatsegítő szolgáltatások harmonizációjához sem. Noha a kerethatározatnál kétségtelenül szigorúbb rendelkezéseket ír elő, a strukturális különbségek elfogadásának szükségessége egyértelműen teret enged a minőségbeli különbségeknek az áldozatsegítő szolgáltatásokat illetően és vélhetően az egyenlő módon történő joggyakorlás terén is.

Áldozatsegítés és alapjogok

Az áldozatsegítés létfontosságú általában véve az áldozatok alapjogainak hatékony szavatolása és különösen az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek biztosítása érdekében. Mindez összhangban van az Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével. A bűncselekmények különösen súlyosan sértik az alapjogokat, ezért a büntetőjog és az igazságszolgáltatás célja, hogy megvédje az egyének alapvető jogainak legjelentősebb vonatkozásait. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) esetjoga alátámasztja ezt a megközelítést. A büntetőjog által előírt büntetések azonban csak hatékonyan működő bűnüldöző szervek közreműködésével érvényesíthetők hiteles módon, illetve ha az állami hatóságok síkra szállnak a törvényi rendelkezések végrehajtása mellett⁴. Ezzel párhuzamosan hatékony áldozatsegítő szolgáltatásokat kell biztosítani az áldozatok számára.

Az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való jogának nemcsak elméleti síkon, hanem a gyakorlatban is érvényt kell szerezni⁵. Az EJEB egyik 2011-es ítéletében hangsúlyozta, hogy „az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (EJEE) tárgya és célja – az egyének emberi jogainak védelmét szolgáló eszközként –, hogy a rendelkezéseit úgy értelmezzék és alkalmazzák, hogy azok szavatolják a biztosítékainak gyakorlati és eredményes végrehajtását”⁶.

Tekintettel arra, hogy az áldozatok nehézségekkel szembesülnek a bűncselekmények rendőrségnek történő bejelentése terén, új intézkedésekre van szükség az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez. Az intézkedéseknek az egyéni érdekeket kell szem előtt tartaniuk, és tájékoztatói, segítségnyújtási, valamint tanácsadási célt kell szolgálniuk. Ezenkívül a szakemberek képzésével, a hátrányos megkülönböztetés intézményi formái elleni biztosítékokkal, illetve az áldozatok jogaira és igényeire megfelelő módon reagáló eljárási módokkal kapcsolatos intézményi kérdésekre is megoldást kell találniuk. Mindez végső soron az általános közhangulattal áll összefüggésben. Ha barátságatlannak ítélik meg a közhangulatot, az visszatérhet az áldozatokat attól, hogy segítséget kérjenek, mivel nem számíthatnak támogatásra vagy együttérzésre.

Az áldozatoknak joguk van ahhoz, hogy az igazságszolgáltatás igénybevételéhez segítséget kapjanak. Az igazságszolgáltatás hatékony igénybevétele a gyakorlatban azonban az áldozatsegítő szolgálatok rendelkezésre állásától függ. A hatékony támogató szolgáltatások ezért fontos eszközei annak, hogy az áldozatok igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó jogainak érvényt szerezzenek. A tagállamokat cselekvésre és szolgáltatásnyújtásra kötelező alapjogokhoz hasonlóan a megfelelő szolgáltatások biztosítására előírt kötelezettség sem írja elő, hogy a tagállamok milyen módon hajtsák végre az említett szolgáltatásokat. Az, hogy a tagállamoknak milyen intézkedéseket kell végrehajtaniuk ahhoz, hogy eleget tegyenek a Charta 47. cikkében előírt kötelezettségeiknek, bizonyos mértékben attól is függ, hogy mi az, ami az adott körülmények között a gyakorlatban megvalósítható. A tagállamoknak minimumkövetelményként folyamatosan eredményeket kell felmutatniuk az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételének megvalósítása terén, ami azt is jelenti, hogy fokozatosan javítaniuk kell a bűncselekmények áldozatainak nyújtott támogató szolgáltatások minőségét.

A kérdés részletesebb vizsgálata lehetővé teszi, hogy különbséget tegyünk az áldozatok igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó jogának bizonyos szempontjait illetően. Az áldozatok Chartában említett jogait jól tükrözik ezek a különböző szempontok, amelyek egy része a Chartára és az emberi jogok európai egyezményére (EJEE) egyaránt visszavezethető. A Charta 52. cikkének (3) bekezdése például szavatolja, hogy a Charta rendelkezéseit legalább az EJEE megfelelő biztosítékainak jelentése és hatálya szerint kell

⁴ EJEB, *Osman* kontra *Egyesült Királyság* (23452/94), 1998. október 28., 115. pont; *Menson* kontra *Egyesült Királyság* (47916/99), 2003. május 6. (december); *A.* kontra *Horvátország* (55164/08), 2010. október 14., 78. pont.

⁵ EJEB, *El-Masri* kontra *Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság* [GC] (39630/09), 2012. december 13., 255. pont.

⁶ EJEB, *Al-Skeini és társai* kontra *Egyesült Királyság* [GC] (55721/07), 2011. július 7., 162. pont.

értelmezni. Az áldozatok igazságszolgáltatás igénybevételére vonatkozó jogának további szempontjai kizárólag a Charta 47. cikkéhez kapcsolódnak, ami túlmutat az EJEE-ben meghatározott jogokon.

Az EJEB esetjoga két pilléren nyugszik. Egyrésztől azon, amelyre a bíróság bizonyos jogok eljárásjogi követelményeként utal (az EJEE 2., 3., 4. és 8. cikkét is beleértve), másrésztől az EJEE 13. cikke szerinti hatékony jogorvoslathoz való jogon. Az első pillér, az érdemi cikkek végrehajtási aspektusa, a büntetőjogi rendelkezések célját és azok határozott módon történő végrehajtását hangsúlyozza, hogy visszatartsa a lehetséges elkövetőket az emberi jogok megsértésétől. A második pillér azon alapul, hogy az áldozatoknak joguk van ahhoz, hogy komolyan vegyék az őket ért jogsértéseket, és hogy orvosolják a helyzetüket.

Büntetőjogi meghatározások és eljárási garanciák

Ahhoz, hogy egy bűnügyi nyomozás a gyakorlatban eredményes legyen, az államnak először olyan büntetőjogi rendelkezéseket kell előírnia, amelyek teljes körűen szankcionálják a kérdéses cikkel ellentétes gyakorlatokat⁷. Az ilyen rendelkezéseknek tükrözniük kell az áldozat által elszenvedett jogsértés jellegét. A családon belüli tartós erőszak áldozatai által elszenvedett jogsértések jellegét például úgy lehet megragadni, hogy a jog a büntetést ne csupán az elkövetett erőszakos cselekmények alapján, hanem az ilyen kapcsolat pszichológiai hatását, például a hosszú távon fennálló félelemérzetet, tehetetlenséget és szidalmazást is figyelembe véve szabja ki⁸. Vagy a megkülönböztetésen alapuló indítékkal elkövetett erőszakos cselekmények esetében a büntetőjognak az erőszakos cselekményeken kívül a bűncselekmény megkülönböztetésen alapuló vetületét is megfelelően kell tükröznie⁹.

Amint tudomást szereznek az incidensről, a hatóságoknak saját maguknak kell kezdeményezniük az eljárás megindítását; nem várhatnak arra, hogy ezt az áldozat vagy a rokonai tegyék meg. Az áldozat igazságszolgáltatáshoz való joga nem múlhat az aktív közreműködésén, vagyis azon, hogy jelenti-e a bűncselekményt a rendőrségen, illetve támogatja-e a nyomozást vagy a büntetőeljárást¹⁰.

Az a személy, aki vitathatatlanul állítja, hogy erőszakos cselekmény áldozata, jogosult arra, hogy „a felelősök azonosításához és büntetéséhez vezető alapos és hatékony nyomozást folytassanak az ügyében”¹¹. A hatóságoknak minden ésszerű és elérhető lépést meg kell tenniük annak érdekében, hogy rögzítsék a jogsértéssel kapcsolatos bizonyítékokat, így például a tanúvallomásokat és az igazságügyi szakértői bizonyítékokat. Az áldozatokat olyan szükséges mértékben szabad bevonni az eljárásba, ami szavatolja jogos érdekeik megőrzését.

⁷ EJEB, *M.C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4., 150., 153. és 166. pont; EJEB, *Gäfgen kontra Németország* [GC] (22978/05), 2010. június 1., 117. pont.

⁸ EJEB, *Valiulienė kontra Litvánia* (33234/07), 2013. március 26., 69–70. pont; *Eremia kontra Moldovai Köztársaság* (3564/11), 2013. május 28., 54. pont.

⁹ EJEB, *Nachova kontra Bulgária* [GC] (43577/98), 2005. július 6., 160. pont.

¹⁰ EJEB, *Cadiroğlu kontra Törökország* (15762/10), 2013. szeptember 3., 30. pont.

¹¹ EJEB, *Gäfgen kontra Németország* [GC] (22978/05), 2010. június 1., 116. és 117. pont; EJEB, *El-Masri kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság* [GC] (39630/09), 2012. december 13., 255. pont.

Az áldozatoknak a Charta 47. cikke szerinti további jogai

A terhelték eljárási jogainak védelméről az EJEE 6. cikke (tisztesleges tárgyaláshoz való jog), az áldozatok ilyen jogairól pedig az egyezmény 13. cikke (hatékony jogorvoslathoz való jog) rendelkezik. A bűncselekmények áldozatai nem élhetnek az EJEE 6. cikke szerinti tisztességes tárgyaláshoz való jogokkal, hacsak nem vesznek részt a polgári jogi igényeiket érvényesítő eljárásban a büntetőeljárás keretén belül¹². Az áldozatok 6. cikk szerinti jogai még ilyen esetekben is a polgári jogi követeléseikből fakadnak – nem azért, mert büntetőjogi rendelkezések értelmében váltak áldozattá. Az EJEE emberi jogi rendszerében a tisztességes tárgyaláshoz való jog és a hatékony jogorvoslathoz való jog különálló és független egymástól.

A Charta az EJEE-vel szemben nem tesz különbséget a terhelték és az áldozatok között (47. cikk). A Charta rendelkezése szerint a bűncselekmények áldozatainak nemcsak hatékony jogorvoslathoz van joguk (amely kiterjed az áldozatoknak az EJEE 13. cikke szerinti jogaira), hanem tisztességes tárgyaláshoz is (6. cikk, (1) bekezdés), azaz többek között joguk van:

- ahhoz, hogy az ügyet független bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja;
- tanácsadáshoz és képviselet igénybevételéhez;
- jogsegélyhez, ha nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.

Az áldozatvédelmi irányelv fontos szempontokat ír elő a tisztességes tárgyalásra vonatkozó jogokkal kapcsolatban, például a meghallgatáshoz való jogot (10. cikk) és a jogi segítségnyújtáshoz való jogot (13. cikk). Az irányelv (66) preambulumbekkezdése kifejezetten utal az áldozatoknak a Charta által elismert jogaira, és hangsúlyozza az áldozatok tisztességes eljáráshoz való jogát.

¹² EJEB, *Perez kontra Franciaország* (47287/99), 2004. február 12., 57-72. pont; *Novak kontra Szlovénia* (5420/07), 2013. április 25.

Előfordulhat, hogy a bűncselekmények áldozatainak igazságszolgáltatás igénybevételéhez és az ismételt áldozattá válással szembeni védelemhez való joga látszatjog marad a gyakorlatban, ha az áldozatok nem kapnak szakmai tanácsot és támogatást. Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) kutatása – a 2012. évi áldozatvédelmi irányelvvel összhangban – a bűncselekmények áldozatai által igénybe vehető támogató szolgáltatásokat vizsgálja az Unió 28 tagállamában. Nem elvont alapjogi normákra, hanem a végső gyakorlati eredményekre összpontosít. A kutatás olyan ígéretes gyakorlatokat tár fel, amelyek ihletet adhatnak az áldozatsegítő rendszereiket javítani kívánó tagállamoknak. Több olyan területet is meghatároz, amelyek esetében a tagállamok jelenleg nem felelnek meg az irányelv követelményeinek. A tagállamoknak ezért további jogalkotási és politikai lépéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a 2015. november 16-i végrehajtási határidőig eleget tegyenek az irányelv rendelkezéseinek.

További információk:

Az FRA áldozatsegítő szolgáltatásokkal foglalkozó teljes jelentése – *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims* (Bűncselekmények áldozatai az EU-ban: az áldozatoknak nyújtott támogatás mértéke és jellege, 2014) – a következő címen olvasható: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/victims-crime-eu-support>

Az áldozatok jogainak és támogatásának térképekkel történő szemléltetése az EU-ban: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/victims-support-services>

Az FRA négy átfogó felmérésének fő eredményeiről szóló jelentések:

- *EU-MIDIS – Felmérés a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről – Fő eredményekről szóló jelentés* (2009): <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/eu-midis-main-results-report>
- *Zsidókkal szembeni megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények az EU-tagállamokban: Tapasztalt és érzékelt antiszemitizmus* (2013): <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/discrimination-and-hate-crime-against-jews-eu-member-states-experiences-and>
- *Nőkkel szembeni erőszak: az Unió egészére kiterjedő felmérés* (2014): <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>
- *EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey (EU LGBT-felmérés – Az EU felmérése a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyekről, 2014)*: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-main>

Az FRA igazságszolgáltatás igénybevételével kapcsolatos tevékenységeinek áttekintése:

<http://fra.europa.eu/en/theme/access-justice>

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel.: +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2014
Fénykép: © Shutterstock

ISBN 978-92-9239-680-0

